

KS. WIESŁAW PRZYGODA

POSŁUGA CHARYTATYWNA KOŚCIOŁA W ŚWIETLE DOKUMENTÓW II POLSKIEGO SYNODU PLENARNEGO

II Polski Synod Plenarny (1991-1999) uznał troskę o potrzebujących za jeden z przewodnich zakresów działalności pastoralnej Kościoła w Polsce, poświęcając temu zagadnieniu odrębny dokument pt. *Posługa charytatywna Kościoła*. Troska Kościoła o potrzebujących została wyrażona także w innych dokumentach synodu. Teksty dokumentów synodalnych ukazują podstawy teologiczne posługi charytatywnej, współczesne przejawy biedy w społeczeństwie polskim oraz priorytetowe obszary działalności charytatywnej Kościoła w Polsce.

I. PODSTAWY TEOLOGICZNE POSŁUGI CHARYTATYWNEJ KOŚCIOŁA

Poszukując podstaw posługi charytatywnej, II Polski Synod Plenarny odwołuje się do miłosierdzia Bożego, które najpełniej zostało objawione światu w **O s o b i e J e z u s a C h r y s t u s a**¹ W odróżnieniu od patriarchów i proroków Starego Testamentu Jezus ujawnił tajemnicę Boga nie tylko

---

Ks. dr hab. WIESŁAW PRZYGODA – adiunkt Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL; adres do korespondencji: ul. Radziszewskiego 7, 20-039 Lublin, e-mail: przygoda@kul.lublin.pl

¹ II Polski Synod Plenarny. *Posługa charytatywna Kościoła* nr 5. W: *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*. Poznań 2001 s. 218; zob. J a n P a w e ł II. Encyklika *Redemptor hominis* [RH] nr 11.

w słowach i symbolicznych gestach, lecz dzięki Wcieleniu sam stał się świadkiem Boga. Integralnie pojęte człowieczeństwo Jezusa stało się dla ludzi wszystkich czasów manifestacją Boga. Ludzka twarz Jezusa stała się od momentu Wcielenia również „twarzą” Boga. Odtąd człowiek już nie musi szukać Boga po omacku, w ludzkich wyobrażeniach lub nieudolnie wypowiedzianych ludzkich słowach, lecz może odkrywać tajemnicę Boga w kontemplacji twarzy żywego Jezusa²

Od wcielonego Syna Bożego można się dowiedzieć, że Ojciec Niebieski jest Bogiem bogatym w miłosierdzie (Ef 2, 4). Jezus nie dostarcza orzeczeń doktrynalnych, ale odśłania przed ludźmi zażyłą więź z Bogiem, którego nazywa swoim Ojcem. W licznych przypowieściach nawiązujących do obrazu życia rodzinnego Jezus zaświadcza o miłości i dobroci Ojca Niebieskiego względem swoich dzieci. „Jeśli więc wy, choć źli jesteście, umiecie dawać dobre dary swoim dzieciom, o ileż bardziej Ojciec wasz, który jest w niebie, da to, co dobre, tym, którzy Go proszą” (Mt 7, 11). Wcielenie Syna Bożego potwierdza odwieczny zamysł Ojca, który z nadmiaru miłości wybrał ludzi i przeznaczył dla siebie „jako przybranych synów” (Ef 1, 4). Jednorodzony Syn Boży jest nie tylko potwierdzeniem, ale także początkiem realizacji planu Ojca względem ludzi (J 3, 16). Jezus, wcielony Syn Boży, jest jedynym pomostem łączącym rzeczywistość Boską i ludzką, jedyną Drogą, po której można przejść z tego świata do świata odwiecznej miłości Bożej.

Objawienie prawdziwego obrazu Ojca Niebieskiego oraz istoty egzystencji Osób Bożych nie może pozostawać bez wpływu na praktykę życia chrześcijańskiego. Skoro Bóg jest miłością, a chrześcijaństwo polega na uczestnictwie w życiu Osób Trójcy Świętej, to nie tylko w życiu przyszłym, ale już w egzystencji doczesnej konsekwentny chrześcijanin nie może nie miłować. Św. Jan Apostoł dobrze to pojął, że miłość Osób Bożych pociąga za sobą konieczność miłowania również osób ludzkich. W życiu doczesnym miłości osób widzialnych przysługuje nawet pewien priorytet wobec miłości niewidzialnego Boga (1 J 4, 19-20).

Caritas chrześcijańska nie jest zatem oświeconą ideą lub humanitarnym imperatywem, lecz jest Osobą³ Źródłem zobowiązania Kościoła do działalności charytatywnej jest sam Jezus Chrystus. Już od czasów Ojców Apostolskich z Chrystusem utożsamiany jest miłosierny Samarytanin (Łk 10, 25-37),

---

J a n P a w e ł II. *Novo millennio ineunte* [NMI] nr 24-28.

³ P J. C o r d e s. *Uwagi na temat międzynarodowych aspektów pracy Caritas*. „Roczniki Naukowe Caritas” [RNC] 4:2000 s. 214.

który stanowi najbardziej wymowny obraz biblijny praktycznej miłości bliźniego. Syn Boży nie zamknął się w swoim bóstwie, lecz stał się człowiekiem, żeby pochylić się nad człowiekiem zranionym przez grzech i naznaczonym przez śmierć. Chrystus przyszedł do człowieka, aby go wyrwać ze szponów zła i śmierci oraz obdarować go życiem w obfitości (J 10, 10).

Drugim fundamentem posługi charytatywnej jest, w świetle tekstów synodalnych, **n a u k a o K o ś c i e l e j a k o w s p ó l n o c i e m i ł o ś c i**⁴ Kościół jest dziełem miłosierdzia Bożego oraz spadkobiercą i kontynuatorem misji Chrystusa, mającej na celu podźwignięcie, uzdrowienie i pełne zbawienie człowieka. Przepelnione miłością życie i zbawcze działanie Chrystusa jest źródłem posłannictwa dla Jego uczniów. W osobie, słowach i czynach Jezusa znajduje się etyczna norma i wzór do naśladowania dla chrześcijan wszystkich wieków. „Chrystus, nowy Adam [...], objawia w pełni człowieka samemu człowiekowi i okazuje nam najwyższe jego powołanie” (RH 8). Dar miłości otrzymany w osobie Jezusa Chrystusa powinien chrześcijan motywować do miłości bliźniego, a Kościół do stałej realizacji posługi charytatywnej. Miłość nie odwzajemniona umiera, a nie potwierdzona czynami jest pustostowiem.

Pierwotna wspólnota chrześcijańska zachowała żywą pamięć o Jezusie, który w swoim życiu ziemskim na pierwszym miejscu postawił Boga jako Ojca miłującego ludzi. Miłosierna, przebacząca i wyzwalająca miłość Ojca Niebieskiego została niejako wcielona i uosobiona w uwielbionym Chrystusie⁵ Dlatego jedność z Chrystusem oznacza równocześnie uczestnictwo w miłości Ojca do ludzi. Wydaje się, że właśnie ta wrażliwość pierwszych chrześcijan wydawała tak wspaniałe owoce w ich życiu społecznym. Dzieje Apostolskie i inne pisma Nowego Testamentu potwierdzają, że traktowali oni swoje życie jako służbę bliźnim na wzór Chrystusa.

Żywa więź z Chrystusem, odświeżana i umacniana stałym uczestnictwem w Eucharystii, dawała pierwszym chrześcijanom niezwykłą moc do miłowania nie tylko siebie nawzajem, lecz także pogan i Żydów, a nawet zadających im śmiertelne ciosy prześladowców. Potwierdza to prawdę, że również dla współczesnych chrześcijan Chrystus jest nie tylko dobrym przykładem do naśladowania w sensie moralnym, lecz jest osobowym wzorem oddziałującym na ludzką osobę w sposób ontyczny. Zmartwychwstały i wywyższony do chwały Ojca Chrystus jest tym, który „wszystkich przyciąga ku sobie” (J 12, 32).

⁴ II Polski Synod Plenarny. *Posługa charytatywna Kościoła* nr 8-9 (s. 219).

⁵ J a n P a w e ł II. Encyklika *Dives in misericordia* nr 2.

Również w ramach posługi charytatywnej Kościoła tylko w ścisłej jedności z Chrystusem można skutecznie pomóc człowiekowi. Bez tej ontologicznej więzi ze źródłem odwiecznej miłości Bożej ludzkie działanie może być powierzchowne, a nawet zupełnie chybione⁶

Odnowiony w duchu Soboru Watykańskiego II Kościół coraz lepiej uświadamia sobie dzisiaj, że jest powołany do służby człowiekowi. Przedmiotem diakonii Kościoła jest konkretny i historyczny człowiek. „Człowiek jest pierwszą drogą, po której winien kroczyć Kościół w wypełnianiu swego posłannictwa; [...] drogą wyznaczoną przez samego Chrystusa; drogą, która nieodmiennie prowadzi przez tajemnice Wcielenia i Odkupienia” (RH 14). Należy przyjąć, że królewska służba bliźniemu należy do samej istoty Kościoła. Wierność Chrystusowi-Słudze oraz wielorakie zagrożenia godności człowieka w świecie współczesnym wzywają do urzeczywistniania w praktyce modelu Kościoła służebnego.

Jednym z dowodów wierności Kościoła Chrystusowi jako swojej Głowie jest trwanie w królewskiej służbie ludziom, zwłaszcza chorym, ubogim i potrzebującym jakiegokolwiek pomocy. Zmartwychwstały i zasiadający po prawicy Ojca Chrystus wciąż żyje i działa w Kościele przez Ducha Świętego, który wciąż powołuje i przynagla chrześcijan do miłości służebnej. Nie sposób sobie wyobrazić dobrze rozwiniętej posługi charytatywnej we wszystkich strukturach Kościoła bez żywej więzi z Osobą Jezusa Chrystusa. Jeśli Kościół w swojej służbie ubogim i potrzebującym zaniedba świadectwo o miłości Chrystusa do człowieka, przyczyni się do zanikania wrażliwości na obecność Boga w szerokim społeczeństwie. Jeśli Kościół nie chce stać się jedną z wielu agencji humanitarnych, musi stale dawać świadectwo o miłości Chrystusa.

---

⁶ W niektórych krajach zachodnich (np. Holandia, Szwajcaria) istnieją finansowane przez instytucje państwowe miejsca legalnego i „kontrolowanego” udzielania narkomanom tzw. miękkich narkotyków. Jest to przykład „pomocy” która nie uzdrawia człowieka, nie usuwa przyczyn śmiertelnego niebezpieczeństwa, lecz utwierdza człowieka w jego chorobie prowadzącej do śmierci. Wiara i żywa więź z Chrystusem każe zaprotestować wobec takiego sposobu „pomagania” człowiekowi. Z tej perspektywy nie można tym bardziej uznać za pomaganie z motywu miłości bliźniego eutanazji. Chrystus wzywa do współtowarzyszenia i pomagania człowiekowi w cierpieniu aż do naturalnej śmierci, nigdy zaś do pomagania mu w zadawaniu sobie śmierci.

2. WSPÓŁCZESNE PRZEJAWY BIEDY WYZWANIEM DLA WSPÓLNOT CHRZEŚCIJAŃSKICH

Trwająca w Polsce od 1989 r. transformacja ustrojowa przyniosła wiele pozytywnych przemian w życiu społecznym. Wraz z przemianami gospodarczymi i ekonomicznymi pojawiły się jednak tendencje niekorzystne dla wielu grup społecznych, które nie potrafią odnaleźć się w sytuacji wolnego rynku i konkurencji. Niepokojem napawa proces pauperyzacji, któremu towarzyszą patologie społeczne, zwłaszcza alkoholizm, narkomania i bezdomność. Dokument II Polskiego Synodu Plenarnego zwraca uwagę na proces „degradacji społecznej obejmującej bezrobotnych, rodziny wielodzietne, bezdomnych, niepełnosprawnych, młodych, mieszkańców wsi i małych miast”⁷ Najczęściej wskazywaną przyczyną tego stanu jest niskie wykształcenie, brak oddolnych inicjatyw i niedorozwój struktur społecznych.

Przewyciężenie niekorzystnych tendencji w życiu społecznym kraju wymaga niewątpliwie długotrwałych i wszechstronnych działań wielu podmiotów, zwłaszcza parlamentu, rządu, samorządów, całego systemu szkolnictwa oraz instytucji społecznych. Niezastąpioną rolę mają do odegrania organizacje pozarządowe, wśród których po 1989 r. znalazły swoje miejsce instytucje charytatywne Kościoła.

Na pewno nie można zadowolić się aktualnym stanem realizacji zadań charytatywnych Kościoła. W Polsce w latach 1950-1989 działalność charytatywna Kościoła była z powodów politycznych ograniczona i sprowadzała się głównie do spontanicznej pomocy indywidualnej oraz pomocy świadczonej przez grupy nieformalne działające przy parafiach. Trwające przez okres dwóch pokoleń ograniczenia spowodowały osłabienie wrażliwości na potrzeby innych ludzi oraz wytworzyły postawę bierności w zakresie bezinteresownej pracy społecznej. Do wyjścia z zapaści potrzeba nie tylko dynamizmu, zapału i inicjatywy ludzi, lecz także profesjonalnych i adekwatnych do aktualnych wyzwań modeli działalności charytatywnej.

W 1990 r. reaktywowano działalność organizacji Caritas Polska i Caritas poszczególnych diecezji⁸ W sposób nieskrępowany zaczęły powstawać fundacje, stowarzyszenia i organizacje zajmujące się pomocą charytatywną. Instytucje te w nowym systemie demokratycznym państwa weszły w skład

⁷ II Polski Synod Plenarny. *Postługa charytatywna Kościoła* nr 18 (s. 221).

⁸ Tamże nr 30 (s. 223).

organizacji pozarządowych, co umożliwiło ubieganie się o subwencje rządowe i samorządowe. Pojawiły się ponadto nowe sposoby pozyskiwania środków finansowych. Pluralizm podmiotów działających na rynku usług społecznych i pomocy humanitarnej nie tylko wzmacnia konkurencję w zakresie pozyskiwania środków finansowych, ale przyczynia się także do podnoszenia jakości i specjalizacji świadczonych usług. Umożliwia to współpracę wielu podmiotów w realizacji wspólnego celu, wzmacnia proces dialogu społecznego, sprzyja budzeniu oddolnej inicjatywy społecznej, zacieśnia więzi międzyludzkie i przyczynia się do budowania rozwiniętych struktur społeczeństwa obywatelskiego.

3. PRIORYTETOWE OBSZARY POSŁUGI CHARYTATYWNEJ KOŚCIOŁA W POLSCE

Aktualne uwarunkowania społeczne wyznaczają najważniejsze obszary charytatywnego zaangażowania Kościoła w Polsce. Według dokumentu II Polskiego Synodu Plenarnego należą do nich „życie i zdrowie człowieka od chwili poczęcia aż do naturalnej śmierci, rodzina, bezrobocie, patologie społeczne, niepełnosprawność, bezdomność, więziennictwo, migracja i uchodźstwo⁹”

a) *Rodziny pierwszym adresatem posługi charytatywnej Kościoła*

Poczuwając się do obowiązku wspierania wszystkich rodzin chrześcijańskich w wypełnianiu ich zadań, Kościół dostrzega rodziny, które wymagają szczególnej opieki i pomocy. Synod Biskupów z 1980 r. zwrócił uwagę na rodziny emigrantów, przeżywające długie chwile rozłąki z powodu pracy zawodowej lub innej okoliczności życiowej, rodziny niepełne, niepełnosprawnych, marginalizowane społecznie lub kulturowo, rodziny z dziećmi upośledzonymi, dotknięte narkomanią lub alkoholizmem, a także rodziny prześladowane z powodów politycznych lub podzielone ideologicznie¹⁰. Chryścijanie mają obowiązek wspomagać te rodziny, udzielając im pomocy materialnej i duchowej, aby mogły wyjść z tragicznych sytuacji i dobrze wykonać trudne zadanie wychowania swoich dzieci. Pomoc ta powinna być proporcjonalna do

---

⁹ Tamże nr 50 (s. 227).

¹⁰ J a n P a w e ł II. Adhortacja apostołska *Familiaris consortio* [FC] nr 77.

niewystarczalności rodziny (FC 40). Pasterska troska Kościoła powinna progresywnie podążać za rodziną, towarzysząc jej na różnych etapach jej formacji i rozwoju¹¹

II Polski Synod Plenarny szczególnie uwrażliwia duszpasterzy na biedę w rodzinach dotkniętych skutkami trwającej w Polsce od 1989 r. transformacji społeczno-ustrojowej¹² W przemianach systemowych zabrakło instrumentów chroniących rodzinę. Antyrodzinny system podatkowy oraz trudna sytuacja mieszkaniowa wpływają destrukcyjnie na tworzenie materialnych i duchowych zrębów młodej rodziny¹³ Skutki transformacji najbardziej odczuwają rodziny wielodzietne i niepełne oraz dotknięte strukturalnym bezrobociem, którego najboleśniej doświadczają rodziny byłych pracowników zlikwidowanych Państwowych Gospodarstw Rolnych oraz rodziny z małych, peryferyjnych miasteczek¹⁴ Bezrobocie, brak możliwości kształcenia i dostępu do dóbr kultury prowadzą konsekwentnie do „dziedziczenia biedy”, czyli do jej utrwalania i przekazywania następnemu pokoleniu¹⁵ Innym niebezpiecznym zjawiskiem społecznym zachodzącym aktualnie w Polsce jest zanik więzi sąsiedzkich, wyobcowanie kulturowe i religijne. Samotność i bezradność w obliczu trudnych problemów życiowych często prowadzi do dezintegracji i rozpadu rodziny¹⁶

W czasie Narodowej Pielgrzymki w roku Wielkiego Jubileuszu Jan Paweł II zwrócił się do Polaków odpowiedzialnych za kształt życia społecznego, a zwłaszcza opierających swój program działalności na wartościach chrześcijańskich, aby wprowadzając słuszne reformy gospodarcze, starali się o dobro i pożytek wszystkich, zwłaszcza najbiedniejszych. Jednakże troska o pokrzywdzonych przez los spoczywa na całym narodzie, w tym również na wspólnotach kościelnych. Dlatego papież zachęcił do stałego powracania do opcji preferencyjnej na rzecz ubogich i potrzebujących oraz ochotnego podejmowania dzieł miłosierdzia wobec braci¹⁷

---

¹¹ J a n P a w e ł II. „Rodzina służy miłości, miłość służy rodzinie” *Oreędzie na Wielki Post 1994*. „L'Osservatore Romano” (wersja polska) [OsRomPol] 15:1994 nr 3 s. 36-37

¹² II Polski Synod Plenarny. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 18 (s. 37). Zob. M. F i a ł k o w s k i. „Raport o sytuacji polskich rodzin” a duszpasterstwo. „Roczniki Teologiczne” 48:2001 z. 6 s. 225-248.

¹³ II Polski Synod Plenarny. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 20-21 (s. 37-38).

¹⁴ II Polski Synod Plenarny. *Posługa charytatywna Kościoła* nr 22-23 (s. 222).

¹⁵ II Polski Synod Plenarny. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 20 (s. 38).

¹⁶ Tamże nr 25 (s. 39).

¹⁷ J a n P a w e ł II. „Chrystus źródłem życia i nadziei w trzecim tysiącleciu” *Homilia*

Również Episkopat Polski w swoim nauczaniu systematycznie podejmuje zagadnienie bezrobocia¹⁸. Ponieważ bezrobocie w Polsce przybiera zatrważające rozmiary, biskupi poszukują sposobów przezwycięzenia tego zjawiska, tak bardzo niekorzystnego dla rozwoju życia rodzinnego¹⁹. W aktualnych uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych w Polsce bezrobocie jawi się jako największy problem, od którego rozwiązania zależy będzie przyszłość rodzin i całych pokoleń. Nie czekając na powodzenie reform systemowych, Kościoły lokalne i wspólnoty parafialne powinny szukać praktycznych sposobów wspomaganie rodzin bezrobotnych.

Do groźnych zjawisk społecznych, niszczących zdrowie i kondycję moralną poszczególnych osób i całych rodzin, należą w Polsce alkoholizm i narkomania²⁰. Są one główną przyczyną pauperyzacji i marginalizacji społecznej rodzin oraz demoralizacji dzieci. Zjawiska te stanowią wyzwanie dla duszpasterstwa i apostołatu katolików świeckich. Profilaktyka, dobry przykład życia rodzinnego, promowanie zdrowej kultury życia, przeżywanie uroczystości rodzinnych i zabaw towarzyskich w trzeźwości wydają się decydować o przezwycięzeniu plag narodowych, od lat niszczących podstawy życia rodzinnego w Polsce. II Polski Synod Plenarny zachęca katolików świeckich do tworzenia grup trzeźwościowych i abstynenckich oraz do upowszechniania obyczajowości przeciwstawiającej się wszystkiemu, co zagraża rodzinie²¹.

---

wyłączona podczas Mszy św. na Placu św. Piotra dla uczestników Narodowej Pielgrzymki. 6 VII 2000. „Akta Konferencji Episkopatu Polski” [AKEP] 3:2000 nr 5 s. 11.

¹⁸ „Doznane miłosierdzie przynagla nas do podejmowania konkretnego działania na rzecz ubogich i potrzebujących a szczególnie bezrobotnych” (Konferencja Episkopatu Polski. *List Episkopatu Polski z okazji zakończenia Wielkiego Jubileuszu. 30 XI 2000.* AKEP 3:2000 nr 5 s. 17).

¹⁹ Konferencja Episkopatu Polski. *Słowo Biskupów Polskich na temat niektórych problemów społecznych. 30 XI 2000.* AKEP 3:2000 nr 5 s. 25-26; *Komunikat Biskupów Polskich na temat bezrobocia. 15 III 2001.* OsRomPol 22:2001 nr 5 s. 58-59; *W trosce o nową kulturę życia i pracy. 30 X 2001* RNC 6:2002 s. 5-25; D. Ziemoń. *Kościół katolicki na Śląsku wobec bezrobocia. 19 III 2001.* RNC 6:2002 s. 27-53.

²⁰ Jan Paweł II. Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na lotnisku w Masłowie. 3 VI 1991. W: Jan Paweł II. *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979-1983-1987-1991-1995-1997. Przemówienia i homilie.* Kraków: Znak 1997 s. 616. Zob. J. Kochański. *Duszpasterstwo trzeźwości.* W: *Teologia pastoralna.* Red. R. Kamiński. T. 2. Lublin 2002 s. 378-392; M. Fiałkowski. *Duszpasterstwo narkomanów.* W: *Teologia pastoralna.* Red. R. Kamiński. T. 2 s. 392-401.

²¹ II Polski Synod Plenarny. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 45 (s. 43).

Ubóstwo i inne trudne sytuacje domagają się nie tylko specjalnej troski duszpasterskiej o rodziny, ale również pomocy charytatywnej Kościoła. Zakres ludzkiej biedy wciąż się poszerza, a obok nędzy materialnej występuje „ubóstwo odnoszące się do dóbr duchowych, intelektualnych czy moralnych”²² Kościół jest zdecydowany bronić ludzi ubogich i marginalizowanych oraz ich rodziny przed całkowitą degradacją i zepchnięciem w nędzę. Dlatego stara się okazywać miłość czynną w sposób delikatny, nie uwłaczający godności człowieka ubogiego, zgodnie z „opcją preferencyjną dla wszystkich dawnych i nowych form ubóstwa tragicznie obecnych w świecie”²³ Episkopat Polski upomina się o to, co należy się rodzinom ze strony państwa na zasadzie sprawiedliwości, ale docenia również wysiłek organizacji i osób prywatnych, które „w imię miłości Boga i bliźniego śpieszą z pomocą ludziom biednym i potrzebującym”²⁴ Priorytetem posługi charytatywnej Kościoła w Polsce są rodziny wielodzietne, matki samotnie wychowujące potomstwo oraz naturalne i społeczne sieroty²⁵

Kościół w Polsce zachęca katolików świeckich do niesienia spontanicznej pomocy charytatywnej dzieciom oraz stara się im pomagać w sposób zorganizowany. Klasyczną formą takiego działania jest organizowane od 1992 r. przez Caritas Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom, któremu zdecydowanego poparcia udzielił II Polski Synod Plenarny²⁶ Dzięki rozwiniętej współpracy z mediami katolickimi i publicznymi Caritas pozyskuje w ramach tej dorocznej akcji znaczne fundusze na kolonie letnie i zimowiska dla dzieci z rodzin najuboższych. Ponadto część pozyskanych funduszy przeznaczonych jest na dożywianie ubogich dzieci w szkołach, na zakup podręczników na początku roku szkolnego oraz żywnościowe paczki świąteczne.

b) *Troska o ludzi starych, chorych i niepełnosprawnych*

Choroba, niepełnosprawność, a często także starość powodują utratę samowystarczalności egzystencjalnej, stanowiąc wyzwanie dla rodziny i Kościoła, który w różnych formach stara się ulżyć niedoli ludzi cierpiących, a przez to

---

²² II Polski Synod Plenarny. *Postługa charytatywna Kościoła* nr 21 (s. 222).

²³ Kongregacja do spraw Duchowieństwa. *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*. Watykan 1994 nr 67 (s. 71).

²⁴ Konferencja Episkopatu Polski. *Słowo Biskupów Polskich na temat niektórych problemów społecznych* s. 25-26.

²⁵ II Polski Synod Plenarny. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 50-52 (s. 44-45).

²⁶ II Polski Synod Plenarny. *Postługa charytatywna Kościoła* nr 32, 34 (s. 224).

pomóc im w osiągnięciu zbawienia. Kościół zachęca i wychowuje w pierwszej kolejności do pomocy spontanicznej w kręgu rodziny i najbliższych sąsiadów. Pomoc wspólnotową i lepiej zorganizowaną mogą świadczyć zespoły apostołskie w parafii. Jeszcze inne formy pomocy charytatywnej są konieczne w szpitalach, zakładach opieki społecznej oraz hospicjach.

Z chrześcijańskiego punktu widzenia także ludziom starym przysługuje godność osoby stworzonej i odkupionej przez Boga. Dlatego samo bycie człowiekiem, również w podeszłym wieku dużo więcej znaczy niż jakiegokolwiek ludzkie osiągnięcia, dzieła lub posiadane bogactwa. Starość pozwala na różne sposoby doświadczyć kondycji bytu stworzonego przez Boga. W sposób pozytywny kondycja ta ujawnia się jako dojrzałość, wypełnienie, doskonałość. W sposób natomiast negatywny wyraża się doświadczeniem skończoności, zależności i koniecznością korzystania z pomocy innych ludzi. Ludzie starzy powinni otrzymać ze strony innych grup wiekowych społeczeństwa i Kościoła należny im szacunek, towarzyszenie w cierpieniu oraz niezbędną opiekę²⁷

W pierwszej kolejności obowiązek troski o ludzi starych spada na rodzinę. Obecność ludzi w podeszłym wieku w kręgu rodzinnym ukazuje ciągłość pokoleń oraz wzajemne wspomaganie się w wypełnianiu różnych zadań i zdobywaniu świętości (KK 11). Spychanie osób starych na margines życia jest nie tylko źródłem ich cierpienia, lecz także jedną z przyczyn duchowego zubożenia współczesnej rodziny²⁸ Najtragiczniejszym przejawem marginalizacji ludzi starych jest *e u t a n a z j a* proponowana z coraz większą natarczywością w społeczeństwach zdominowanych przez mentalność konsumpcyjną i hedonistyczną. Eutanazja rozumiana jako bezpośrednio spowodowanie śmierci jest aktem z natury złym, naruszającym prawo Boże i uwłaczającym godności człowieka²⁹ Zadaniem Kościoła jest dzisiaj nie tylko obrona życia od poczęcia do naturalnej śmierci (NMI 51), lecz także uwrażliwianie na wartość życia, gdyż idea eutanazji przestała budzić w wielu ludziach uczucie zgrozy³⁰

²⁷ K. B a u m g a r t n e r. *Alte Menschen*. W: *Handbuch Praktische Theologie*. Hrsg. von H. Haslinger. T. 2 Mainz 2000 s. 68; zob. L. B a u m a n n s. *Sorge für alte Menschen*. W: *Barmherzigkeit oder Gerechtigkeit? Zum Spannungsfeld von christlicher Sozialarbeit und christlicher Soziallehre*. Hrsg. von N. Glatzel, H. Pompey. Freiburg im Br. 1991 s. 72-76.

²⁸ J. L e o n o w i c z. *Podstawy biblijno-teologiczne duszpasterstwa ludzi starych*. „Roczniki Teologiczne” 46:1999 z. 6 s. 431.

²⁹ J a n P a w e ł II. Encyklika *Evangelium vitae* nr 65.

³⁰ T e n ż e. *List do osób w podeszłym wieku* nr 9 (Wersja polska: OsRomPol 20:1999 nr 12 s. 4-11).

Zdaniem Jana Pawła II cześć wobec osób starych w rodzinie powinna przejawiać się w akceptowaniu ich obecności, pomaganiu im i docenianiu ich zalet³¹ II Polski Synod Plenarny zwraca uwagę, że dziadkowie mogą przyczynić się do budowania więzi rodzinnych przez przykład właściwej hierarchii wartości, troski o przekaz wiary, pokój wewnętrzny i zgodę w rodzinie³² Wzajemna miłość i komunია osób w rodzinie wielopokoleniowej jest dla wszystkich szkołą bogatszego człowieczeństwa.

W Polsce jest wciąż wiele do zrobienia, aby pomóc ludziom starym pełniej wyrażać swoje zdolności i ułatwić aktywne uczestnictwo w życiu Kościoła³³ II Polski Synod Plenarny zachęca duszpasterzy do tworzenia i popierania działalności „klubów trzeciego wieku” lub innych tego typu wspólnot ludzi starych³⁴ W duszpasterstwie parafialnym warto organizować okolicznościowe nabożeństwa i spotkania ludzi w podeszłym wieku w domach parafialnych. Okazją takich spotkań może być Dzień Babci i Dzień Dziadka, Dzień Chorych, Wigilia, Opłatek, Wielkanoc, odpust parafialny itp. Ludziom starym można ponadto zaproponować uczestnictwo w działających w parafii grupach apostołskich, kołach Żywego Różańca, kręgu biblijnym, katechezie dla dorosłych itp.

S y t u a c j a c h o r o b y jest wielkim wyzwaniem dla zdrowej części Chrystusowego Kościoła. Chorzy stanowią szczególne wyzwanie dla duszpasterstwa parafialnego³⁵ Chorzy mają prawo do korzystania z przepowiadania słowa Bożego (kan. 747 § 1) oraz posługi sakramentalnej (kan. 843 § 1). Realizację funkcji przepowiadania słowa Bożego dla chorych ułatwiają dzisiaj środki społecznego komunikowania, natomiast w posłudze sakramentalnej dominują formy tradycyjne: odprawianie Mszy św. w mieszkaniu chorego, rozdzielanie Komunii św. w pierwsze piątki miesiąca lub częściej³⁶, orga-

---

³¹ Tamże nr 12.

³² II Polski Synod Plenarny. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 13 (s. 34).

³³ Zob. J a n P a w e ł II. „*Dar długiego życia*” *Homilia wygłoszona na Mszy św. na Placu św. Piotra podczas Jubileuszu ludzi starszych. 17 IX 2000. OsRomPol 21:2000 nr 11-12 s. 14.*

³⁴ II Polski Synod Plenarny. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie* nr 48 (s. 44).

³⁵ R. K a m i ń s k i. *Diecezja i parafia miejscem pastoralnej posługi względem chorych i cierpiących.* „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*” [SSHT] 33:2000 s. 277-281.

³⁶ Drugi Polski Synod Plenarny zachęca duszpasterzy do zorganizowania cotygodniowej Komunii świętej dla chorych leżących w domach rodzinnych oraz medytacji Pisma świętego. Do realizacji tego zadania konieczne jest jednak zaangażowanie świeckich członków apostołatu chorych, a zwłaszcza nadzwyczajnych szafarzy Najświętszego Sakramentu. Zob. II Polski Synod Plenarny. *Świętość. Dar i zadanie* nr 54 (s. 247).

nizowanie dni chorych w parafii oraz pielgrzymek do sanktuariów. Ceną pomocą w akceptacji choroby i znalezieniu sensu swego cierpienia może być korespondencja z diecezjalnym duszpasterzem chorych lub prenumerata religijnego czasopisma, zwłaszcza „Apostolstwa Chorych” Chorych można zachęcić do włączenia się w działalność istniejącego w Polsce od 1929 r. Stowarzyszenia Apostolstwa Chorych.

Miłość chrześcijańska wzywa wspólnotę parafialną do szczególnej służby wobec ludzi chorych i cierpiących. Choroba fizyczna i psychiczna wciąż wydają się być „najcięższą i najbardziej powszechną postacią ludzkiego cierpienia”³⁷ Zadaniem parafii jest przywrócenie chorym należnego im miejsca w Kościele i społeczeństwie. Ludzie świeccy mogą przyczynić się do większej integracji chorych ze zdrowymi na szerokiej płaszczyźnie życia społecznego³⁸ Trzeba chorym pomóc w ich możliwie pełnym rozwoju, na płaszczyźnie intelektualnej, kulturalnej, zawodowej i sportowo-rekreacyjnej.

W posłudze charytatywnej należy dążyć do tego, aby osoby chore nie czuły się jedynie biernym przedmiotem miłości, lecz stawały się coraz bardziej czynnym i odpowiedzialnym za dzieło zbawienia podmiotem w parafii i w Kościele powszechnym. Istnieje wiele możliwości uaktywnienia chorych w dziele ewangelizacji. Można tutaj wymienić modlitwę, pokutę oraz świadectwa na temat swego cierpienia, męstwa, wiary i miłości³⁹ Należy mocniej dowartościować w życiu chrześcijańskim oczyszczoną i uszlachetnioną przez cierpienie mądrość życiową ludzi chorych. Można z niej skorzystać poprzez bezpośrednie spotkania lub komunikując się poprzez środki społecznego przekazu.

Szczególnym miejscem posługi chorym jest s z p i t a l. Chodzi tu o opiekę duszpasterską, która jest zadaniem przede wszystkim kapelana, ale także o wszelką pomoc w przeżywaniu trudnego doświadczenia choroby i cierpienia. Nawet zaangażowanie z motywu miłości w leczenie chorego należy uznać za przejaw apostołatu charytatywnego personelu szpitalnego. Kościół tym bardziej ceni i wyraża wdzięczność tym lekarzom i pielęgniarkom, którzy z miłością chrześcijańską oddają swój czas i talenty posłudze samarytańskiej swym cierpiącym braciom (SD 29; ChL 53). Szczególnej

---

³⁷ J a n P a w e ł II. Adhortacja apostołska *Christifideles laici* [ChL] nr 53.

³⁸ Zob. M. B r u c k m ü l l e r. *Integration der Behinderten in die Gemeinde*. W: *Diakonie der Gemeinde. Caritas in einer erneuerten Pastoral*. Hrsg. von J. Wiener, H. Erharter. Wien-Freiburg-Basel 1978 s. 80-87.

³⁹ J a n P a w e ł II. List apostołski *Salvifici doloris* [SD] nr 3.

wiedzy, umiejętności, doświadczenia oraz charyzmatu wymaga posługa kapelana i wolontariuszy w szpitalu psychiatrycznym⁴⁰

II Polski Synod Plenarny podkreśla, że w ostatnich latach zaznaczył się wzrost liczby o s ó b n i e p e ł n o s p r a w n y c h w naszym kraju oraz pogorszyła się ich sytuacja ekonomiczna. Ponadto osoby te żyją w poczuciu zagrożenia i często spotykają się z brakiem życzliwości⁴¹. Obowiązkiem władz państwowych i samorządowych jest ulepszenie niewydolnego systemu zabezpieczeń socjalnych. Problemy osób niepełnosprawnych nie są również obce Kościołowi w Polsce, który po 1989 r. wypracował znaczące formy pomocy niepełnosprawnym: Stacje Opieki Caritas, ośrodki rehabilitacyjne, zakłady opiekuńczo-lecznicze i leczniczo-wychowawcze, domy opieki społecznej, warsztaty terapii zajęciowej itp. Synod Plenarny polecił rozwijać powyższe inicjatywy i zadbać o ich bardziej równomierne rozmieszczenie⁴²

Do ważniejszych zadań Kościoła w Polsce należy mocniejsze włączenie osób niepełnosprawnych w życie wspólnot parafialnych⁴³. II Polski Synod Plenarny zwrócił uwagę parafialnym radom duszpasterskim, aby zadbały o odpowiednią liczbę miejsc do siedzenia podczas liturgii, stosowne konfesjonały dla osób słabo słyszających, ogrzewanie świątyni oraz odpowiednie podjazdy i wejścia dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich⁴⁴. Duszpasterze nie powinni lękać się przyjmować do służby ministranckiej, lektorskiej czy scholi liturgicznej niepełnosprawnych dzieci i młodzieży. Integracji niepełnosprawnych służą wycieczki, pielgrzymki, spotkania towarzyskie, wieczornice literackie, zawody rekreacyjne itp. Podstawą powodzenia tych przedsięwzięć jest przełamanie dystansu i lęku ludzi zdrowych przez lepsze poznanie niepełnosprawnych. Konieczne jest pokonanie ignorancji, a niekiedy swoiste „odmitologizowanie” świata osób niepełnosprawnych⁴⁵

⁴⁰ Zob. H. K r z y s t e c z k o. *Duszpasterstwo chorych psychicznie*. SSHT 33:2000 s. 286-297.

⁴¹ II Polski Synod Plenarny. *Posługa charytatywna Kościoła* nr 24 (s. 222).

⁴² Tamże nr 31 (s. 224); zob. W P r z y g o d a. *Posługa charytatywna Kościoła wobec osób niepełnosprawnych*. „Homo Dei” 74:2004 nr 1 s. 59-70.

⁴³ *Dokument Stolicy Apostolskiej na Międzynarodowy Rok Osób Upośledzonych. 4 III 1981* „Ateneum Kapłańskie” 76:1984 nr 452 s. 18; zob. C. B e u e r s. *Menschen mit Behinderung*. W: *Handbuch Praktische Theologie* t. 2 s. 161-162.

⁴⁴ II Polski Synod Plenarny. *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II* nr 139 (s. 212).

⁴⁵ W P r z y g o d a. *Funkcja charytatywna Kościoła po Soborze Watykańskim II*. Lublin 1998 s. 188.

O podmiotowości ludzi niepełnosprawnych we wspólnotach parafialnych decydują również oni sami. Niepełnosprawni nie mogą tylko oczekiwać pomocy od innych, lecz sami mają wspomagać zarówno niepełnosprawnych, jak i zdrowych. Bóg wyznaczył im nietypową posługę w społeczeństwie i wspólnocie Kościoła. Polega ona na budzeniu w ludzkich sercach deficytowych ostatnio postaw wrażliwości, miłości i służby. Jan Paweł II przypomina, że również chorych i niepełnosprawnych Chrystus wzywa do pracy w swojej winnicy, a ich specyficznym powołaniem jest „uczyć świat, czym jest miłość” (ChL 53). Ze współdziałania człowieka cierpiącego z łaską Boskiego Odkupiciela mogą zrodzić się wielkie owoce duchowe, które stanowią „przejmującą lekcję dla ludzi zdrowych i normalnych” (SD 26). Słowem i świadectwem swego życia niepełnosprawni mogą stać się czynnym i odpowiedzialnym podmiotem ewangelizacji. Wspólnoty parafialne mają im natomiast pomóc, by odnaleźli swoje miejsce w Kościele oraz „stawali się źródłem mocy dla Kościoła i dla ludzkości” (SD 54).

c) Próby przeciwdziałania procesom marginalizacji społecznej

Ważnym sektorem posługi charytatywnej Kościoła jest p o m o c o s o b o m n i e d o s t o s o w a n y m s p o ł e c z n i e, które często są w wyjątkowo trudnej sytuacji egzystencjalnej i psychicznej. Dlatego bez pomocy charytatywnej trudno wyobrazić sobie skuteczną pomoc w porządkowaniu sfery ich ducha. Nie odtrącając nikogo od miłosiernej troski Kościoła, w aktualnych uwarunkowaniach w Polsce priorytetowej pomocy wymagają przede wszystkim bezdomni, alkoholicy, narkomani i więźniowie.

Episkopat Polski dostrzega problem alkoholizmu w społeczeństwie i mobilizuje wszelkie siły Kościoła w Polsce do przeciwdziałania temu zjawisku⁴⁶ Jednym z kierunków działań jest duszpasterska praca formacyjna, mająca na celu wychowanie dzieci, młodzieży i dorosłych w trzeźwości. Ponieważ nadużywanie alkoholu zatacza szerokie kręgi społeczne, powoduje spustoszenie psychofizyczne i duchowe w znacznej części populacji społeczeństwa polskiego, potęguje proces rozpadu rodzin, niszczy zdrowie i przyczynia się do pauperyzacji dużej części narodu, wywołuje wzrost przestępstw kryminalnych

---

⁴⁶ Zob. Konferencja Episkopatu Polski. *Wytyczne Episkopatu Polski dla kościelnej działalności trzeźwościowej*. (Przyjęte 17 VI 1959 r., znowelizowane 1 VI 1971 r.) W: *Przełamanie nadziei*. Red. M. Dziewiecki. Warszawa 1993 s. 206-212; Komisja Episkopatu Polski. *Duszpasterskie pro memoria dla duchowieństwa w Polsce w sprawie systematycznej realizacji Wytycznych Episkopatu Polski dla kościelnej działalności trzeźwościowej*. 29 XII 1988. W: *Przełamanie nadziei* s. 195-204.

i wypadków samochodowych, biskupi apelują do najwyższych władz państwowych, z rządem i parlamentem na czele, o większe zaangażowanie i współpracę z Kościołem w przewycięzaniu tego groźnego dla bytu narodowego zjawiska⁴⁷ Oddziaływanie Kościoła ma charakter przede wszystkim duszpasterski, a jedną z form pomocy alkoholikom i ich rodzinom jest posługa charytatywna. Zważywszy na fakt, że w Polsce żyje ponad milion ludzi z chorobą alkoholową i ponad dwa miliony osób regularnie nadużywających alkoholu⁴⁸, jest to rozległy obszar pracy Kościoła.

Alkoholicy są adresatami pomocy charytatywnej Kościoła ze względu na stan choroby alkoholowej oraz dramatycznych konsekwencji, jakie ta choroba pociąga za sobą w ich życiu osobistym, rodzinnym i społecznym. W rodzinach alkoholików często pojawiają się niedomogi materialne, którym należy zaradzić. Formy pomocy materialnej muszą być jednak starannie przemyślane, aby nie przyczyniły się do utrwalenia choroby alkoholowej. Nie tylko gotówka, lecz także nowe rzeczy mogą zostać sprzedane, a uzyskany fundusz przeznaczony na zakup alkoholu. Z tych samych powodów alkoholikom nie należy dawać żywności w nowych opakowaniach. Jedyną formą pomocy żywnościowej „bezpieczną” dla alkoholika jest posiłek w stołówce dla ubogich.

Od 1989 r. Kościół w Polsce może ponownie zakładać zakazane w czasach komunizmu własne instytucje specjalistyczne. Powstały m.in. pierwsze kościelne ośrodki profilaktyki uzależnień oraz pomocy alkoholikom, narkomanom oraz chorym na AIDS. Są to ośrodki terapeutyczne, rehabilitacyjne, wychowawcze, resocjalizacyjne, a także punkty konsultacyjne, poradnie i telefony zaufania. Podmiotami prowadzącymi te instytucje są diecezje, zakony, ruchy i stowarzyszenia religijne⁴⁹ Wydaje się, że te kierunki pomocy narkomanom należy doskonalić i rozwijać w przyszłości.

Kościół zobowiązany jest dotrzeć z posłannictwem zbawczym do wszystkich ludzi na ziemi, a więc również do więźniów. Wyrazem troski duszpasterskiej o więźniów obok głoszenia słowa Bożego i udzielania sakramentów świętych jest posługa charytatywna. Więźniom potrzebna jest pomoc

---

⁴⁷ Konferencja Episkopatu Polski. *Memoriał biskupów polskich do władz ustawodawczych i wykonawczych w związku z rosącymi zagrożeniami alkoholowymi*. 30 X 1992. W: *Przełamanie nadziei* s. 191-195.

⁴⁸ Tamże s. 193.

⁴⁹ Zob. C. C e k i e r a. *Kościół katolicki wobec narkomanii*. „Ateneum Kapłańskie” 89:1997 nr 527 s. 49-57; B. R o s i k. *Duszpasterstwo w Polsce wobec narkomanów i chorych na AIDS*. W: *Kościół w Polsce wobec potrzebujących*. Red. M. Chmielewski. Lublin 1993 s. 193-197.

materialna i psychiczna. Odosobnienie społeczne oraz często towarzyszące mu całkowite zerwanie więzów rodzinnych rodzą samotność, frustracje i depresje psychiczne. W tej sytuacji każdy dar materialny oraz obecność drugiej osoby wydają się bezcenne. Pomoc więźniom mogą świadczyć pobliskie parafie lub wolontariusze skupieni wokół organizacji Caritas. W miarę możliwości należy prowadzić dokumentację przekazywanych darów, aby docierały one w równym stopniu do wszystkich więźniów⁵⁰

Od 1993 r. działa w Polsce założone przez ks. J. Sikorskiego i J. Szweycer Bractwo Więzienne, które jest członkiem Prison Fellowship International⁵¹ W końcu XX wieku Bractwo Więzienne liczyło ok. 500 osób i działało w 58 więzieniach w Polsce. Członkowie bractwa spotykają się z więźniami, przygotowują ich do przyjęcia sakramentów świętych, uczestniczą wraz z nimi we Mszy św. Ponadto organizują dla więźniów prezentacje filmów o tematyce religijnej, wieczornice literackie, spotkania ewangelizacyjne, paczki świąteczne, wypożyczają książki i utrzymują z nimi korespondencję. Niekiedy pomoc polega na rozwiązywaniu konfliktów między więźniami oraz jednaniu więźniów z dystansującą się rodziną.

Opieka duszpasterska i charytatywna świadczone więźniom w okresie odbywania kary domagają się kontynuacji po opuszczeniu zakładu karnego. Przebywanie przez dłuższy czas w sytuacji izolacji wpływa na zachwianie postaw psychospołecznych. Moment odzyskania wolności zwykle decyduje o powrocie na drogę przestępczą albo o znalezieniu nowej drogi życiowej⁵² W sytuacji braku oparcia w rodzinie i wielkiego bezrobocia w Polsce trudno rozpocząć nowe, uczciwe i samodzielne życie. Bez pomocy postpenitencjarnej życzliwych ludzi wydaje się to wręcz niemożliwe. Dla byłych więźniów potrzebne są domy, schroniska, biura pośrednictwa pracy oraz ludzie gotowi do pomocy. Konieczna wydaje się pomoc instytucji rządowych i samorządowych, bez której byli więźniowie spychani są na margines społeczeństwa i niechybnie wracają do zakładów karnych. Pomoc postpenitencjarna domaga

---

⁵⁰ J. S i k o r s k i. *Duszpasterstwo więzienne. Spojrzenie wstecz – rzeczywistość – perspektywy*. W: *Kościół w Polsce wobec potrzebujących* s. 213; zob. D. J. P o l. *Możliwości wolontariatu w aresztach i zakładach karnych*. RNC 5:2001 s. 109-115.

⁵¹ J. S i k o r s k i. *Duszpasterstwo więzienne*. W: *Duszpasterstwo specjalne*. Red. R. Kamiński, B. Drożdż. Lublin 1998 s. 330.

⁵² S i k o r s k i. *Duszpasterstwo więzienne. Spojrzenie wstecz* s. 217; zob. D. J. P o l. *Marginalizacja osób pozbawionych wolności*. RNC 3:1999 s. 53-55; t e n ż e. *Pomoc postpenitencjarna w redukowaniu skutków ubóstwa więźniów*. RNC 2:1998 s. 85-92.

się zatem współpracy wielu podmiotów, wśród których nie powinno zabraknąć wspólnot eklezjalnych.

Kościół jest sakramentem miłości Boga do wszystkich ludzi. Dlatego jego obowiązkiem jest troska o człowieka, a szczególnie przeżywającego trudności egzystencjalne. W ludzkim rozumieniu sytuacja skrajnie ubogich, bezdomnych, alkoholików, narkomanów czy osadzonych w więzieniach jest beznadziejna. Kościół powinien jednak nawet „wbrew nadziei” (Rz 4, 18) podejmować próby ratowania człowieka ze względu na jego jedyną i niepowtarzalną w stworzeniu godność osobową. Ostatecznie to Chrystus jest „światłem opromieniającym człowieka, prowadząc go do portu dojrzałego i godnego życia”⁵³ II Polski Synod Plenarny wskazał kierunki i priorytetowe obszary posługi charytatywnej Kościoła. Potrzeba jednak dobrze uformowanych duszpasterzy i katolików świeckich, aby podjąć wskazane przez synod zadania charytatywne i skutecznie pomóc ludziom potrzebującym Bożego i ludzkiego miłosierdzia.

BIBLIOGRAFIA

- II Polski Synod Plenarny (1991-1999). Poznań: Pallottinum 2001.
- Chmielowski M. (red.): *Kościół w Polsce wobec potrzebujących*. Lublin: TN KUL 1994.
- Haslinger H.: *Diakonie zwischen Mensch, Kirche und Gesellschaft. Eine praktisch-theologische Untersuchung der diakonischen Praxis unter dem Kriterium des Subjektseins des Menschen*. Würzburg: Seelsorge/Echter 1996.
- Kalinowski M. (red.): *Środowiska specjalnej troski*. Lublin: Polihymnia 2003.
- Kamiński R.: Pastoralny wymiar II Polskiego Synodu Plenarnego. „Roczniki Teologiczne” 51:2004 z. 6 s. 69-79.
- Korał J.: *Podstawy działalności charytatywnej Kościoła na przykładzie organizacji Caritas. Studium etyczno-społeczne*. Kraków 2000.

---

⁵³ Jan Paweł II. *Przestanie Ojca Świętego do uczestników międzynarodowej konferencji na temat problemów narkomanii i alkoholizmu zorganizowanej przez Radę Pontyfikalną do spraw Pomocy Duszpasterskiej Pracownikom Służby Zdrowia*, 21-23 XI 1991. W: *Przestanie nadziei* s. 190.

- P o m p e y H.: Caritatives Engagement. Lernort des Glaubens und der Gemeinschaft. Würzburg: Echter 1994.
- P o m p e y H., R o ß P. S.: Kirche für andere. Handbuch für eine diakonische Praxis. Mainz: Matthias-Grünewald 1998.
- P r z y g o d a W. Posługa charytatywna Kościoła. W: Teologia pastoralna. Red. R. Kamiński. T. 2. Lublin: Atla 2 2002 s. 443-505.
- Posługa charytatywna Kościoła w Polsce. Studium teologiczno-pastoralne. Lublin: Wydawnictwo KUL 2004.
- V ö l k l R.: Nächstenliebe – Die Summe der christlicher Religion? Freiburg im Br.: Lambertus 1987.
- Z e r f a ß R.: Lebensnerv Caritas. Helfer brauchen Rückhalt. Freiburg i. Br.: Herder 1992.

THE CHURCH'S CHARITY SERVICE
IN THE LIGHT OF THE DOCUMENTS
OF THE POLISH PLENARY SYNOD

S u m m a r y

II Polish Plenary Synod (1991-1999) emphasized taking care of people who are in need as one of the priority forms of pastoral activity of the Church in Poland, devoting to this issue a separate document under the title *The Church's Charity Service*. The need for the Church's care of the needy was also stressed in other synodal documents. They show the theological foundations of charity service, contemporary manifestations of poverty in the Polish society, and the priority areas of charity service of the Polish Church.

II Polish Plenary Synod included care of poor families, of sick, old and handicapped people, as well as aid to social misfits, especially alcoholics, drug addicts and prisoners, into the leading areas of charity service of the Church in Poland. The article shows forms of conducting charity service in the mentioned areas. The reflection is based on both Polish and foreign literature, as well as on review studies conducted by the author in 2001 among parish priests and lay Catholics in Poland.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: II Polski Synod Plenarny, synod, caritas, diakonia, miłość bliźniego, działalność charytatywna, formacja charytatywna.

Key words: II Polish Plenary Synod, synod, caritas, deaconship, love of the neighbor, charity work, charity formation.